

жави щодо регулювання та охорони у всіх галузях права: конституційно-правовій, цивільно-правовій, кримінально-правовій, адміністративно-правовій тощо і виражаються у різноманітних формах наприклад, у постановах, ухвалах, протестах (навіть якщо не зафіксовані на матеріальних носіях).

Загальний кількісний склад структури правозастосовних актів не перевищує більше чотирьох частин і складається з: а) вступної частини, в якій указується назва акту, а також органу, який його видає, місце і час його внесення, учасники справи, предмет справи та особи, на яких поширюється правозастосовний акт тощо; б) констатуючої частини, в якій викладається сутність розглянутої справи, в) мотивувальної частини, де аналізуються докази, дається їм оцінка, правова кваліфікація, із вказівкою на норму, яка реалізується; г) резолютивної частини, яка викладає як основні, так і додаткові приписи індивідуальних актів [3].

Отже, правозастосовний акт є завжди результатом правозастосовної діяльності і перед тим, як стати своїм повноцінним виразом проходить багато етапів для свого оформлення у задокументованій формі. Крім цього, він видається спеціально уповноваженим органом (або її посадовою особою) тобто, державою (та забезпечується нею) на основі та у відповідності нормам права, адже загальноприйняте, що громадяни не є суб'єктами, що можуть застосовувати право. Правозастосовний акт завжди має свою форму та реквізити і є імплементацією норм у конкретну життєву ситуацію, без якого існування прописаних норм права не мають свого механізму реалізації.

Література

1. Буц О.В. Поняття та основні ознаки правозастосовних актів / *Держава та регіони. Серія : Право.* 2016. № 1. С. 3-8.
2. Сердюк І.А. Поняття та особливості акта застосування норм права / *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка.* 2016. Вип. 4. С. 43-51.
3. Пунько О.В. Структурна побудова правозастосовних актів / *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2014. №. 4. С. 36.

Крупіцька Анастасія Віталіївна
студентка юридичного факультету
Науковий керівник – к.ю.н. Тищенкова І.О.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ЕЛЕКТРОННИХ ПЕТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Електронні петиції існують у багатьох країнах світу. Більш як 70 держав застосовують цей інструмент взаємодії громадян та влади. Основна ціль такого документу – звернути увагу суспільства або влади на реальну проблему у будь-якій сфері політики, економіки, громадського життя тощо.

Кожна демократична держава прагне до налагодження стійкого взаємозв'язку й конструктивного діалогу між нею та суспільством. Така форма спілкування забезпечує ефективність державного управління, своєчасність ухвалення управлінських рішень, громадський контроль за діяльністю державних і муніципальних органів. Не є винятком й Україна, яка всебічно сприяє доступу населення до інформації з приводу функціонування публічних інститутів, а також упроваджує заходи щодо забезпечення здатності громадян впливати на діяльність органів влади та місцевого самоврядування.

Відповідно до ст. 40 Конституції України, кожен громадянин має право на індивідуальні чи колективні звернення (у письмовому чи усному вигляді) до органів державної влади, органів місцевого самоврядування й посадових і службових осіб цих органів, водночас зобов'язуючи останні розглянути такі звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк [1].

Для того, щоб громадяни могли належним чином використовувати надане їм право, а держава, у свою чергу, реалізовувати дане положення, було прийнято Закон України «Про звернення громадян», який створив механізм реалізації конституційного права шляхом надання можливості громадянам звертатися із заявами, скаргами, пропозиціями до будь-якого суб'єкта влади [2].

Відповідно до змін, внесених до Закону України «Про звернення громадян», котрі відбулися 2 липня 2015 року, було запроваджено нову правову конструкцію інституту звернення громадян – електронні петиції.

Враховуючи ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян», можемо детально ознайомитися із загальними положеннями і порядком подачі та розгляду електронної петиції. Звернімо увагу,

що громадяни можуть звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції. Електронна петиція має обов'язково містити суть звернення, прізвище, ім'я, по батькові автора електронної петиції, адресу електронної пошти. Вона не може містити закликів до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, закликів до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини. За її зміст несе відповідальність сам автор. Петиція оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідно Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування або на веб-сайті громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронних петицій, протягом двох робочих днів з дня надсилання її автором (ініціатором). У разі невідповідності електронної петиції встановленим вимогам оприлюднення такої петиції не здійснюється, про що повідомляється автору (ініціатору) не пізніше строку, встановленого для оприлюднення. Також електронна петиція розглядається за умови збору на її підтримку не менш як 25000 підписів громадян протягом не більше трьох місяців з дня оприлюднення петиції. У відповіді на неї повідомляється про результати розгляду порушених у ній питань із відповідним обґрунтуванням. Відповідні органи державної влади, органи місцевого самоврядування та громадські об'єднання під час збору підписів на підтримку електронної петиції зобов'язані забезпечити:

- безоплатність доступу та користування інформаційно-телекомунікаційною системою, за допомогою якої здійснюється збір підписів;
- електронну реєстрацію громадян для підписання петиції;
- недопущення автоматичного введення інформації, у тому числі підписання електронної петиції, без участі громадянина;
- фіксацію дати і часу оприлюднення електронної петиції та підписання її громадянином [2].

Треба звернути увагу на те, що петиція, яка в установленний строк не набрала необхідної кількості голосів на її підтримку, після завершення строку збору підписів на її підтримку розглядається як звернення громадян відповідно до Закону України «Про звернення громадян». Інформація про початок розгляду електронної петиції, яка в установленний строк набрала необхідну кількість голосів на її підтримку, оприлюднюється у розділі електронних петицій на сторінці «На розгляді» не пізніше як через три робочі дні після набрання необхідної кількості підписів на її підтримку [5].

Серед вищих органів державної влади спеціальний портал для розгляду електронних петицій створено поки що лише на сайті Президента України, хоча законодавчо система має працювати і для уряду, і для парламенту. Але, як ми знаємо, будь-яка інновація спочатку має переважні недоліки, інститут електронних петицій не є винятком. Більша їх частина передбачена незначним досвідом електронного зв'язку влади та громадян, неналежний рівень обізнаності громадян із наданими їм правами.

Громадянин має змогу звернутися до Президента України з електронною петицією відповідно до спеціального розділу веб-сайту офіційного інтернет-представництва Президента України, який доступний за адресом petition.president.gov.ua. Спочатку треба зареєструватися на сервісі. Для цього треба заповнити форму на сторінці «Реєстрація» і перейти за посиланням, котре вказане в електронному листі, який надійшов Вам на електронну пошту, яку Ви мали зазначити при реєстрації. І вже після того, як Ви побачите на своєму екрані повідомлення, що Ваш обліковий запис активовано, Ви зможете увійти до сайту, задля створення або ж підтримання петиції. Електронна петиція, адресована Президенту України, розглядається за умови збору на її підтримку не менш як 25 тисяч підписів громадян протягом не більше трьох місяців з дня оприлюднення петиції.

Ефективність е-петицій залежить від двох факторів: користування громадянами та реагування з боку влади. Проте, за статистичними даними на сьогодні, майже з 30 тисяч петицій, котрі були подані до Президента України, вагому кількості голосів отримали всього 40! [3]

В експертному середовищі систему електронних петицій в Україні від самого початку умовно поділили на два рівня: звернення до вищих органів державної влади та органів місцевої влади і самоврядування. Такий розподіл має сенс не лише для аналізу змісту самих петицій, але і для розгляду реакції влади на звернення громадян, ефективності самого інструменту електронних петицій. Серед вищих органів державної влади лідером за кількістю отримання електронних петицій є Президент України. Громадськість дуже активно включилася у новий спосіб комунікації влади і суспільства. І саме на сайт Президента були спрямована перша хвиля електронних звернень, тематика яких була і залишається вкрай різнобарвною.

Натомість уже тоді експерти, спираючись на світові тенденції та міжнародний досвід, наго-

лошували, що загальноважлива для суспільства кількість тем, що можуть охопити практично всі найважливіші проблеми сучасної України, буде вичерпана після 10 тис. петицій. Після цього, згідно зі світовою практикою, активність подання петицій істотно зменшиться. Саме так і відбулося. За два роки українці подали Президенту майже 30 000 петицій, з них у 2017 р. – лише 1 500. За три перші місяці роботи у 2015 р. на сайті президента 36 петицій набрали понад 25 тис. голосів. За весь 2016 р. необхідну кількість голосів набрали лише дві петиції. А за поточний 2017 р. жодна з петицій не набрала необхідної кількості голосів. Але це лише початок, у державі є план, виконання якого поклало фундамент для побудови якісної електронної демократії [3].

Електронна петиція є одним з інструментів електронної демократії, яка на даний час реалізується у нашій країні.

Відповідно до Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації, котра схвалена розпорядженням КМУ від 2017 р., під електронною петицією слід розуміти – колективне звернення в електронній формі у вигляді тексту скарги (протесту) та/або пропозиції, на яку адресат (суб'єкт владних повноважень) публічно оголошує про свою позицію щодо згоди чи незгоди по суті петиції, інформує про аргументи у разі незгоди та організовує спільну з авторами та їх прихильниками роботу з розроблення та втілення плану реалізації петиції у разі згоди [4].

Метою запровадження електронної демократії є, безпосередньо, формування політичних, організаційних, технологічних та ідеологічних умов розвитку електронної демократії в Україні, що характеризується зростанням широкого залучення громадян до комунікації, співпраці з органами державної влади, контролю за ними, участі у виробленні політики, розвитку самоорганізації та самоврядування, а також рівнем довіри до суб'єктів владних повноважень; узгодження стандартів державної політики зазначеної сфери з міжнародними, зокрема європейськими стандартами [4].

Як пише М. Довбенко, менеджер компанії Correct UA, Центру стратегічних комунікацій Stratcom Ukraine, то на національному рівні е-демократія розвивається повільніше, але розробка Концепції розвитку електронної демократії може змінити ситуацію, та додає слова Д.Хуткого:

«Власне спільна розробка Концепції е-демократії у співпраці громадянського суспільства та представників влади є показником успішного розвитку демократії в цілому та е-демократії зокрема, – переконаний Дмитро Хуткий, експерт групи електронної демократії Реанімаційного пакету реформ. – Водночас ми розуміємо, що перед нами стоїть виклик – якісно та вчасно реалізувати заплановані на найближчі 2 роки заходи».

Водночас перші успіхи України уже визнані на міжнародному рівні. За оцінкою ООН, українці піднялися на 45 позицій за розвитком електронної участі громадян за останні 2 роки та увійшли у топ-35 країн [6].

Підсумовуючи, треба зазначити, що електронна петиція є не лише засобом реалізації політики, а й виражається як спосіб формування патріотизму. Однак ефективність щодо використання цього інституту потребує вдосконалення, сталої практики та подальшого дослідження. І для досягнення мети Концепції варто забезпечити виконання комплексних заходів за напрямками нормативно-правового забезпечення розвитку електронної демократії, ресурсне забезпечення впровадження та використання інструментів електронної демократії суб'єктами владних повноважень та підвищення готовності органів державної влади та органів місцевого самоврядування до використання можливостей електронної демократії. Взагалі, запровадження інституту електронних петицій дає позитивний вплив на забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, публічності та гласності діяльності Президента України та в цілому розбудову демократичної, правової, соціальної державності.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>.
3. С. Закірова, канд. іст. наук, ст. наук. співорб. НЮБ НБУВ Електронні петиції в Україні: досягнення і проблеми дворічного досвіду http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2992:elektronni-petitsiji-v-ukrajini-dosyagnennya-i-problemi-dvorichnogo-dosvidu&catid=8&Itemid=350.
4. Концепція розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 797 <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-р>.
5. ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ Офіційне інтернет-представництво Президента України: <https://petition.president.gov.ua/>.
6. Радіо Свобода. ПОЛІТИКА Е-демократія в Україні – рецепт успіху? Марія Довбенко <https://www.radiosvoboda.org/a/28517032.html>.